

Isä ja demiurgi Gnostilainen Jumala

Minna Heimola

Studia Gnostica 30.3.2010

Gnostilainen Seura

Gnostilainen Jumala?

- Korkein Jumala, josta usein käytetään nimitystä Isä
- Demiurgi eli luoja jumala (kreikassa Demiurgos = käsityöläinen)
- Ihminen alkuperältään jumalallisena, korkeimman Jumalan luota peräisin olevana olentona

Demiurgi

- Käsitteen tausta Platonin Timaios-dialogissa
  - Platonilla kuitenkin demiurgi melko positiivinen hahmo, ”ammattinsa osaava käsityöläinen”
- Taustalla myös ehkä halu selittää VT:n Jumalan kielteisiä piirteitä
  - Gnostilaisuuden taustan läheinen yhteys juutalaisuuteen: teksteistä ei haluttu kokonaan luopua

Sofia ja Demiurgi

- Demiurgi syntyi, kun Sofia halusi luoda itsestään jotain yksin, ilman puolisonsa suostumusta
- Isättömyyden vuoksi Demiurgi oli vajavainen, joko tietämätön tai suorastaan paha
- Samoin maailma ja kaikki ruumiillinen ja materiaallinen yhtä lailla negatiivista

Setiläinen Demiurgi

- Etenkin setiläisissä teksteissä Demiurgi, jota kutsutaan seemiläisperäisillä tai niitä muistuttavilla nimillä (Samael, Jaldabaoth), on suoranaisen paha hahmo
- Esimerkki: Hallitsijoiden olemus
  - ”Heidän johtajansa oli sokea. Voimansa, tietämättömyytensä [sekä] pöyhkeytensä [tähden] hän [voimansa] tunnossa sanoi: ”Minä olen Jumala, eikä ole toista [minun lisäksi].” Sanoessaan tämän hän teki syntiä [kaikkeutta] vastaan.” (Hall. olem., 86-87)

Valentinolainen Demiurgi

- Valentinolaisissa teksteissä suhde Demiurgiin vähemmän kielteinen
- Demiurgi usein "keskikategorian" edustaja, jolla itselläänkin mahdollisuus pelastukseen
- Esimerkki: *Adv. Haer.* 1.5-6: nimenomaan Demiurgi, tosin tietämättään, antaa ihmisille kuolemattoman siemenen; Demiurgin liittäminen sieluun ja sielullisiin, joilla on mahdollisuus pelastukseen

Korkein Jumala

- apofaattinen teologia: korkeinta Jumalaa vaikea kuvata, kuvaukset usein paradoksaalisia
- Esimerkki: Johanneksen salainen kirja
  - ”Hän on näkymätön, kaikkeuden yläpuolella. / Hän on katoamattomuus, kirkas valo, jota yksikään silmä ei voi katsoa. / Hän on näkymätön henki. - - - Hän on ääretön, sillä ennen häntä ei ole ollut ketään, joka olisi asettanut hänelle rajat. / Hän on tutkimaton, sillä ennen häntä ei ole ollut ketään, joka olisi päässyt selville hänestä.”

Korkein Jumala

- rajattomuus: Jumala osa valon maailmaa, jossa esimerkiksi Jumalalla usein emanaatioita, joiden täydellinen erillisuus Jumalasta itsestään epämääräistä ja häilyvää
- Esimerkki: valentinolaisissa teksteissä (esim. *Adv. Haer.*) valon maailma koostuu aionipareista, joiden nimet usein Jumalan ja/tai ihanteellisen ihmisen ominaisuuksia, esim. Rakkaus, Hiljaisuus, Ymmärrys, Ylistys

Korkein Jumala ja pelastaja

- Isän luota tulee pelastava hahmo, jonka nimi ja rooli vaihtelevat eri teksteissä
  - Jeesus
  - Adamin poika Set
  - ”pelastaja” jonka nimeä tai tarkempaa tehtävää ei mainita
- Yleensä kuitenkin pelastajan toiminnassa keskeinen osa tieto ja opetus
  - Valon maailman kuvaukset keskeisessä roolissa monissa teksteissä

Ihminen jumalallisena olentona

- ihmisessä on kipinä joka on lähtöisin korkeimman Jumalan luota, täyteydestä tai valon maailmasta
- ihminen on tietämättömän demiurgin yms. yläpuolella mainitun kipinän ansiosta; joissakin gnostilaisissa teksteissä kuvataan, kuinka Jaldabaoth on kateellinen ihmisille, ja juuri siksi pahantahtoinen ihmisiä kohtaan
- ihmiset ovat kuitenkin usein alkuun tietämättömiä omasta jumalallisuudestaan, ja siihen herääminen edellyttää tietoa, jonka usein tuo pelastajahahmo

